

352:34
2-11

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՅԵՔ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՍԽՀ ԱՐԴԱՐԱԴՅՏՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂ. ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏԻ

ԳԻՐԲ № 8

ԳՅՈՒՂԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ ԸՆԴԼԱՅՆԵԼՈՒ
Մ Ա Ս Ի Ն

(Ուրեմի մասչեյի պարզաբանություն)

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն

1928.

1 MAR 2010

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՒ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻՍՅԵՔ

352:34 W

2-11

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՍԽՀ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂ. ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏԻ

ԳԻՐՔ № 8

1003
14643

ԳՅՈՒՂԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ ԸՆԴԼԱՅՆԵԼՈՒ
Մ Ա Ս Ի Ն

(Որենքի մասչելի պարզաբանություն)

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն

1928.

ՏՊԱՐԱՆ Հ Ե Ր Մ Ե Ս
 ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅԱՆ,
 ՄԱՐՔՍԻ ՓՈՂ. № 29
 ԳՐԱՌԵՊ. 540բ
 ՏԻՐԱԺ 1600.

ԳՅՈՒՂԱՌՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ ԸՆԴ-
 ԼԱՅՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

(Ուեճի մասյի պարզաբանություն)

Հոկտեմբերյան հեղափոխությունն աշխատավորական լայն մասսաների առաջ զրեց պետական խոշոր կարևորություն ունեցող հարց — կառուցել պրոլետարական պետություն, իրականացնել սոցիալիստական հասարակարգը: Այս կարևորագույն խնդրի տեսակետից առանձնապես լուրջ նշանակություն է ստանում գյուղխորհուրդների աշխատանքը, քանի վոր գյուղխորհուրդները հանդիսանում են խորհրդային իշխանության ստորին բլիճները տեղերում. նրանք միացնում, համախմբում են գյուղի աշխատավորներին Պրոլետարական Հեղափոխության նվաճումներն ամրացնելու դորձում:

Գյուղխորհուրդների կանոնադրության (հաստատված 1925 թ. մարտի 16-ին ՀՍԽՀ կենտգործկոմի կողմից) համաձայն, գյուղխորհուրդների գլխավոր անելիքներն են՝ բարձրացնել գյուղատնտեսությունը, պայքարել սոցիալիստական ու գյուղական կյանքի այլ բացա-

սական յերևույթների դեմ, պաշտպանել աշխատավոր բնակչության իրավունքները, հիմնվելով բանվորների և չքավոր ու միջակ գյուղացիների դաշինքի վրա, ճշտությամբ և անշեղորեն կիրարկել բանվորագյուղացիական կառավարության այն որոշումները, վորոնց նպատակն է բարելավել աշխատավորների կենցաղը, մեծ չափերով գյուղացիներին ու գեղջիկուհիներին մասնակից դարձնել պետությունը կառավարելու և պետական ապարատը բարելավելու գործին: Ուրիշ խոսքով՝ գյուղխորհուրդները տեղերում կազմակերպում են գյուղի աշխատավորներին պետական ու անտեսական շինարարություն համար, պաշտպանում են աշխատավորներին և կիրարկում Սորհրդային իշխանության բոլոր ձեռնարկումները:

Հայաստանի խորհրդայնացման այս 7 տարվա ընթացքում կատարված աշխատանքն ակունհայտնի կերպով ապացուցեց, վոր մեր գյուղխորհուրդները հեղինակություն են ձեռք բերել աշխատավորների աչքում, բավականաչափ քաղաքական փորձ ունեն և գյուղում կարևոր դեր են կատարում չքավորների ու միջակների դաշինքն իրականացնելու, ամրացնելու գործում: Այս պայմաններում Կոմունիստական կուսակցություն ու բանվորագյուղացիական իշխանու-

թյան առաջ, բնականաբար, հարց ծագեց այն մասին, վոր ժամանակն է ընդարձակելու գյուղխորհուրդների իրավունքները և մի շարք հարցերի լուծումը կենտրոնից գյուղ փոխադրելու, գյուղխորհուրդներին հանձնելու, վորպեսզի իշխանության ստորին ապարատն էլ ավելի ճշկուն, աշխատունակ և մասսաների լայն խավերին մատչելի դառնա: Այս ձևով միաժամանակ էլ ավելի կաշխուժանա գյուղխորհուրդների աշխատանքը:

Այս նպատակով ՀՍԽՀ Բանվորագյուղացիական Տեսչության ժողկոմատը, նախապես ձեռագրատելով գյուղխորհուրդները ապարատն ու աշխատանքը, ստացված արդյունքների համեմատ մշակեց իշխանության տեղական մարմինների իրավունքներն ու պարտականություններն ընդարձակելու վերաբերյալ առաջարկներ (1927 թվի մայիսի 28-ին), վորոնք հաստատվեցին բարձրագույն իշխանության կողմից (ն. թ. հուլիսի 28-ին) և այժմ կիրառվում են կյանքում:

Նկատի ունենալով այդ որոշման մեծ կարևորությունը, կանգ առնենք նրա գլխավոր կետերի վրա:

Ամենից առաջ պետք է նշել, վոր այդ որոշման հիմնական նպատակն է ապակենտրոնացման յենթարկել տեղական կառավարչական ա-

պարատը, վորպեսզի տեղական մարմիններում
ազելի արագ կերպով լուծվեն հերթական տրն-
տեսական, ֆինանսական, կուլտուրական ու
վարչական հարցերը, այլև այդ ճանապարհով
զարկ ստանա տեղական նախաձեռնությունը,
այսինքն՝ տեղական մարմիններն իրենք լուծեն
տեղական կյանքին վերաբերյալ մի շարք հար-
ցեր:

Այս նպատակով ընդարձակվում են գյուղ-
խորհուրդների իրավունքները վարչական աս-
պարիզում, նրանց կից հիմնվում են դատական
սեկցիաներ, վորոնք քննության են առնում և
վճռում քրեական ու քաղաքացիական վորոշ-
կարգի գործեր, գավառային կենտրոն հանդի-
սացող խոշոր գյուղերի և անտեսապես ուժեղ
գյուղերի խորհուրդներին իրավոնք և տրվում
ունենալու իրենց բյուջեն և այլն: Վորովհետև
այս հարցերը շատ եյական և կարևոր նշանա-
կություն ունեն, ուստի մենք կանգ կառնենք
նրանցից յուրաքանչյուրի վրա առանձին:

1. ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԱՍԴԱՐԻՋՈՒՄ

Ա. ԳՅՈՒՂԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆԲՆԵՐԸ
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ (ՊԱՏԻԺՆԵՐ)
ՍԱՀՄԱՆԵԼՈՒ ԳՈՐԾՈՒՄ

Գոյություն ունեցող որենքի համաձայն վե-
րադաս գործկոմների պարտադիր վորոշումների
ուժը տարածվում է նաև գյուղական վայրերի
վրա: Յեթե առաջ գյուղի քաղաքացիներից վոր-
ևե մեկը խախտում էր այդ պարտադիր վորո-
շումները, ապա գյուղխորհուրդներն իրավունք
չունեյին իրենք անմիջական կերպով խախտո-
ղին վարչական պատժի յենթարկելու. այդ մա-
սին գյուղխորհուրդները միայն արձանագրու-
թյուն եյին կազմում և ուղարկում վերադաս
մարմին՝ հանցավորին վարչական պատժի յեն-
թարկելու համար: Ի հարկե այդ կարգը չեք կա-
րող նպատակահարմար և ճիշտ համարվել, վո-
րովհետև բացի արձանագրություն կազմելու հետ
կապված զիվանական ծախքերից, գործը ձգձրգ-
վում, ուշանում էր, մինչև արձանագրությունը
կազմվում և վերադաս մարմիններին եր ու-
ղարկվում, անցնում էր բավական ժամանակ, և
պատիժ սահմանելն այլևս աննպատակ էր դառ-
նում: Նոր որենքը վերացնում է այդ թերու-
թյունները. գյուղխորհուրդներն այժմ իրավունք

ունեն պարտադիր վորոշումները խախտողներին վերաբերմամբ վարչական միջոցներ գործ դնելու այն դեպքերում, յերբ հենց նույն պարտադիր վորոշումների մեջ այդ իրավունքը արվում է նրանց. գյուղխորհուրդները այդպիսի դեպքերում կարող են հանցավորներին յենթարկել մինչև 3 գուրլի աուգանքի կամ հարկադիր աշխատանքների մինչև 5 որ ժամանակով, ևսկայն առանց կալանքի տակ պահելու:

Գյուղխորհուրդների վորոշումների դեմ պարտադիր վորոշումները խախտողները կարող են դանդատ տալ զավառակային գործկոմի նախագահությանը, վորի վորոշումներն արդեն վերջնական են:

Այդ գանգատները արվում են գյուղխորհուրդների միջոցով մի շաբաթվա ընթացքում, հաշված այն օրից, յերբ պատասխանատվության յենթարկվող անձին տեղեկություն է արվում գյուղխորհուրդի վորոշման մասին: Յերբ գյուղխորհուրդի վորոշման դեմ բողոք է արվում, այդ դեպքում հիշյալ վորոշումն այլևս ի կատար չի ածվում, մինչև համապատասխան գավառակային գործկոմը հաստատի կամ չհաստատի այդ վորոշումը:

Ֆ. ԳՅՈՒՂԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ, ՎՈՐՊԵՍ ԳԱՂԱՔԱՅԻՆ ԿՅՈՒԹՅԱՆ ԱԿՏԵՐԸ ՏՈՄԱՐԱԳՐՈՂ ՅԵՎ ԽՆԱՄԱԿԱՂՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐ

Նոր օրերնքը գյուղխորհուրդի իրավունքներն ընդարձակել է նաև նրանով, վոր նրանց իրավունք է տվել տոմարագրելու բացի ծննդից ու մահվանից նաև քաղաքացիական կացության մյուս ակտերը, այն է՝ ամուսնությունը, ամուսնալուծությունը, (ապահարգան) և վորգեգրումը. այդ ակտերը իր ժամանակին տոմարագրելը մեծ նըշանակություն ունի, քանի վոր տոմարագրված բոլորից ատմարագրվող քաղաքացիներին համար ծագում են վորոշ իրավունքներ և պարտականություններ:

Գյուղխորհուրդների 1925 թ. կանոնադրությամբ նրանք իրավունք ունեյին տոմարագրելու միայն ծնունդն ու մահը, իսկ մնացած ակտերից՝ ամուսնությունը տոմարագրվում էր գավառակային գործկոմում, իսկ ամուսնալուծությունը—գավառային գործկոմում: Տոմարագրության այս կարգը, ի հարկե, մեծ անհարմարություն էր ստեղծում գյուղացիների համար, վորովհետև ամեն անգամ գյուղացին իր ամուսնությունը կամ ապահարգանը տոմարագրելու

համար ստիպված եր թողնել իր բան ու գործը
անային ու դաշտային աշխատանքները և գնալ
գավառակային կամ գավառական գործկոմ, նա
ի հարկե, բացի ժամանակ կորցնելուց, ստիպ-
ված եր լինում նաև վորոշ ծախս անելու:

Նոր որենքը՝ վերջ ե տալիս այդ կարգին, և
այժմ քաղաքացիական կացության ակտերի տո-
մարագրությունը գյուղերում կատարելու յեն
գյուղխորհուրդները, իսկ քաղաքներում—քաղ-
խորհուրդները. այս նոր կարգը միանգամայն
նպատակահարմար ե և համապատասխանում ե
աշխատավորության լայն մասսաների շահերին:
Սրանից հետո գյուղացիները քաղաքացիական
կացության ակտերը տոմարագրելու համար ան-
միջապես դիմելու յեն գյուղխորհրդին: Տոմա-
րագրությունը կատարվում ե ձրիաբար: Ինչ վոր
տոմարագրվում ե, կարգացվում ե դիմում տը-
վող անձերի առաջ, վորոնք ստորագրում են
մտոյանում, յեթե գրագետ են, իսկ յեթե ան-
գրագետ են, նրանց փոխարեն ստորագրում են
յերկու գրագետ վկաներ և այն պաշտոնյան,
վորը կատարել ե տոմարագրությունը:

Ամեն մի քաղաքացի, վորը գտնում ե, վոր
տոմարագրության ժամանակ վորևե բան սխալ
ե գրված, որինակ՝ ամուսնացողների ազգանու-

նը ճիշտ չեն գրել և այլն, կարող ե դիմել ժող-
դատարան ուղղել տալու կատարված սխալը:

Կանգ առնենք մանրամասն այն բանի վրա,
թե ինչպես ե կատարվում ծննդյան, մահվան,
ամուսնության և ապահարգանի արձանագրու-
թյունը, և ինչպես են գյուղխորհուրդները այդ
ակտերը մուծում առանձին մտոյանների մեջ,
այսինքն՝ տոմարագրում:

1. ԾՆՆԴՅԱՆ ԴԵՊՔԵՐԻ ՏՈՄԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Յերեխա ծնվելու մասին . գյուղխորհրդին
պետք ե հայտնի ծնողներից մեկը յերկու շա-
բաթվա ընթացքում. այդ մասին հայտնվում ե
գրավոր կամ բերանացի: Յեթե ծնողները հի-
վանդացել կամ մեռել են կամ վորևե այլ պատ-
ճառով հնարավորություն չունեն գյուղխորհր-
դին հայտնելու յերեխա ծնվելու մասին, այդ
դեպքերում պարտավոր են հայտնելու ազգական-
ները կամ մտակ հարևանները կամ այն ծննդա-
բերական ապաստարանի վարչությունը, վորտեղ
գանվել ե մայրը յերեխան ծնելիս:

Դիմումի մեջ պետք ե ցույց արվի յերե-
խայի ծնվելու տեղը, ժամանակը, յերեխայի սե-
ռը, նրան տրվող անունն ու ազգանունը, ծնող-
ների տարիքը և դիմում տվողի անունը, հայրա-
նունը և ազգանունը: Որենքի համաձայն հիշյալ

անձինք պարտավոր են գյուղխորհրդին տեղեկութիւն տալ նաև այն դեպքերում, յերբ մեռած յերեխա յե ծնվում, վորպեսզի այդ մասին տոմարագրութիւն կատարվի մատայնի մեջ: Հաճախ պատահում է, վոր մայրերը իրենց յերեխային ծածուկ գցում են փողոցները, պատերի տակ, այս վամ այն անկյունը (ընկեցիկութիւն), չքավորութիւն պատճառով հնարավորութիւն չունենալով նրանց խնամելու և դաստիարակելու: Այսպիսի դեպքերում միլիցիան պարտավոր է արձանագրութիւն կազմել՝ թե վորտեղ, յերբ, և ինչ յերեխա յե գտնված, և այդ մասին հայտնել տոմարագրութիւն մարմինն—գյուղխորհուրդներին, ներկայացնելով նաև արձանագրութիւնը:

2. ՄԱՀՎԱՆ ԴԵՊՔԵՐԻ ՏՈՄԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մահվան մասին պետք է հայտնել դեպքից հետո 3 օրվա ընթացքում, իսկ բռնի մահվան կամ դիակ գտնելու դեպքում—վոչ ուշ քան հաջորդ օրվա ընթացքում: Մահվան մասին իր ժամանակին հայտնելը շատ կարևոր է. մի կողմից այդ անհրաժեշտ է նրա համար, վորպեսզի վարակիչ հիվանդութիւնները դեմ միջոցներ ձեռք առնվեն այն դեպքերում, յերբ հիվանդը մեռել

է վարակիչ հիվանդութիւնից. յերկրորդ՝ շուտ հայտնելը կարևոր է նաև սպանութիւն կամ այլ նման դեպքերում, վորպեսզի կարելի լինի իսկույն հանցագործութիւնը յերևան հանել և վոճրագործներին ձերբակալել: Մահվան մասին զրավոր կամ բանավոր հայտնում են մեռածի հետ սպորտները, հարեանները կամ հիմարկութիւն (հիվանդանոց, ուղղիչ տուն և այլն) վարչութիւնը վորտեղ մահը տեղի յե ունեցել, կամ միլիցիան, յերբ դիակ է գտնում. այս վերջին դեպքում ներկայացվում է նաև միլիցիայի կազմած արձանագրութիւնը: Մահվան մասին հայտարարողը, պետք է հայտնի այն ամենը, ինչ վոր ինքը գիտե մեռածի մասին, այսինքն՝ նրա անունը, հայրանունը, ազգանունը, ընտանեկան դրութիւնը, մահվան տարին, ամիսը, օրը և պատճառը: Վորպես ընդհանուր կանոն՝ մահվան փաստը պետք է վավերացված լինի բժշկի կողմից. այս հանգամանքը կարևոր է նրա համար, վորպեսզի պարզ լինի, թե իրոք տվյալ անձը բնական մահով է մեռել, թե ուրիշի ձեռքով սպանված է, կամ ինքնասպանութիւն է գործել: Այն վայրերում, վորտեղ բժիշկ չկա, մահվան փաստը հաստատում են յերկու վկա:

Կարող են լինել նաև այնպիսի դեպքեր, յերբ այս կամ այն անձը մեռած է ճանաչվում

գատարանի վճռով. այդպիսի դեպքերում մահը տոմարագրվում է այնտեղ, վորտեղ վերջին անգամ ապրելիս է յեղել տվյալ անձը. մատյանի մեջ հիշատակվում է նաև գատարանի անունը և նրա վորոշման թվականը:

3. ԱՄՈՒՍԸՈՒԹՅԱԸ ՅԵՎ ԱՄՈՒՍԸԱԼՈՒԾՈՒԹՅԱԸ ՏՈՄԱՐԱԳՐՈՒՄԸ

Որենքի մեջ ասված է, վոր ամուսնության տոմարագրությունը կատարվում է ամուսինների և զավակների անձնական ու գույքային իրավունքներն ավելի հեշտությամբ պաշտպանելու նպատակով: Բացի տոմարագրված ամուսնություններից կան և չտոմարագրված ամուսնություններ. այսինքն՝ մարդ և կին կենակցում են առանց Ձագսում տոմարագրվելու: Ի՞նչ նըպատակ ունի այս դեպքում տոմարագրությունը: Հայանի յե, վոր ամուսնանալով՝ կինն ու մարդն իրենց վրա վորոշ պարտականություններ են վերցնում զավակներին դաստիարակելու, միմյանց ոգնելու համար և այլն:

Յենթադրենք, վոր տոմարագրված ամուսնությունից յերեխա յե ծնվել. մի քանի ժամանակից հետո հայրը թողնում, հեռանում է իր ընտանիքից և նույնիսկ հրաժարվում է, վոր ինքն է յերեխայի հայրը. վորովհետև ամուս-

նությունը տոմարագրված է, ուստի այս դեպքում յերեխայի մայրն ստիպված չէ ապացուցելու, թե ով է յերեխայի հայրը. այդ փաստն արդեն ապացուցված է համարվում հենց տոմարագրությամբ, սակայն յերբ ամուսնությունը տոմարագրված չէ և ամուսինը ժխտում է, վոր ինքն է յերեխայի հայրը, այդ դեպքում գժվարանում է յերեխայի մոր գործը, վորովհետև նա ստիպված պետք է լինի գատարանի միջոցով ապացուցելու, թե ով է յերեխայի հայրը և նրան կատարել տալ իր ծնողական պարտականությունները: Այս դեպքում գատարանն է լուծում ծագած վեճը:

Այսպիսով ամուսնության տոմարագրությունն ամուսնության անվիճելի ապացույց է համարվում: Ի հարկե, ամուսնության տոմարագրությունը ժամանակավոր յերևույթ է, քանի դեռ յերեխայի պահպանությունն ու դաստիարակության գործը դրված է ընդհանրապես ծնողների վրա. սակայն, յերբ ապագայում յերեխաների պահպանության ու դաստիարակության ամբողջ հոգան իր վրա կվերցնի պետությունը, այն ժամանակ ամուսնության տոմարագրությունն այլևս կարևոր և անհրաժեշտ չի լինի: Ներկայումս, սակայն, ամուսնության տոմարագրությունն անպայման հեշտացնում է

զավակները ու մոր շահերը պաշտպանութիւնը:

Ամուսնութիւնը տոմարագրել ցանկացողներն այդ մասին հայտարարութիւն են տալիս գյուղական վայրերում—գյուղխորհուրդներին, իսկ քաղաքային վայրերում—քաղխորհուրդներին: Հայտարարութեան հետ պետք է անպայման ներկայացնել ամուսնացողների անձնավորութիւնը և տարիքը հաստատող փաստաթղթեր, ինչպես նաև վկայական այն մասին, վոր նրանք փոխադարձաբար զիտեն, թե նրանցից յուրաքանչյուրն առողջ է թե հիվանդ և ինչ հիվանդութիւն ունի: Միաժամանակ ամուսնութիւնը տոմարագրող պաշտոնյան պետք է ամուսնացողներին ծանոթացնի ամուսնութիւնը տոմարագրելու պայմաններին և նրանց նախազգուշացնի, վոր սուտ տեղեկութիւններ տալու համար նրանք քրեական պատասխանատվութեան կենթարկվեն ժողովրդական դատարանի առաջ: Իրանից հետո մատչանում կատարված արձանագրութիւնը կարգացվում է ամուսնացողներին, վորոնք ստորագրում են մատչանում արձանագրութեան տակ և ապա տոմարագրող պաշտոնյան իր ստորագրութեամբ վավերացնում է արձանագրութիւնը:

Դյուղխորհուրդներն ամուսնութիւնը լուծում են թե յերկու ամուսնու համաձայնու-

1000
14643

թեամբ և թե այն դեպքում, յերբ այդ մասին դիմում է տալիս միայն ամուսիններից մեկը:

Ամուսնութիւնը լուծելու մասին հայտարարութիւնը տրվում է գրավոր կամ բերանացի. ամուսինները կամ նրանցից մեկը պետք է ներկայացնի նրանց անձնավորութիւնը հաստատող փաստաթուղթ (ամուսնութեան վկայական, գյուղխորհրդի կամ միլիցիայի տված տեղեկանքը, արհմիութեան գրքույկը և այլն):

Ամուսնութիւնը հաստատող վկայական չը լինելու դեպքում դիմում տվողը պետք է տեղեկութիւն տա, թե յերբ և վորտեղ է կատարվել ամուսնութիւնը, այս դեպքում նա պատասխանատու յե իր տված տեղեկութիւնները ճիշտ լինելու համար:

Ամուսնութիւնը փոխադարձ համաձայնութեամբ լուծվելու դեպքում գյուղխորհուրդները պարտավոր են պարզել, թե ամուսնութիւնը լուծվելուց հետո ամուսիններից յուրաքանչյուրն ինչ ազգանուն է ուզում կրել, այս դեպքում բաժանվողները իրավունք ունեն կրելու կամ իրենց ամուսնական ընդհանուր ազգանունը կամ իրենց մինչամուսնական ազգանունը, ամուսինների միջև փոխադարձ համաձայնութիւն չլինելու դեպքում նրանցից յուրաքանչյուրին տրվում է նրա մինչամուսնական ազգանունը: Յերբ ա-

մուսնությունը լուծվում է ամուսիններից մեկի գիմումի հետեանքով և տեղեկություն չկա, թե ամուսինների միջև ազգանվան մասին համաձայնություն է կայացել, մյուս բացակայող ամուսնուն տրվում է նրա մինչամուսնական ազգանունը:

Ամուսնությունը ամուսիններից մեկի գիմումի համաձայն լուծվելու դեպքում գյուղխորհուրդը գիմում ավուդից տեղեկություն է ստանում մյուս ամուսնու բնակավայրի մասին և յերեք որվա բնթացքում նրան ծանուցում է ուղարկում այն մասին, վոր ամուսնությունը լուծված է. յեթե բացակա ամուսնու բնակավայրը բոլորովին հայանի չէ, գյուղխորհուրդը, միևնույն է, տոմարագրում է ամուսնալուծությունը և գիմողի հաշվով այդ մասին հայտարարում է թերթում: Ամուսնալուծությունը տոմարագրելիս գյուղխորհուրդները, պարտավոր են հարց տալ քաժանվող ամուսիններին, թե զավակներից վորը և նրանցից վորի մոտ պետք է մնա ուղաստիարակվի, և նրանցից յուրաքանչյուրը ինչ չափով պետք է մասնակցի զավակների ապրուստի ու գաստիարակության ծախսերին և ինչքան միջոց պետք է հատկացնի մյուս անաշխատունակ ամուսնուն: Յեթե այս բոլոր հարցերի մասին ամուսինների միջև համաձայնություն կա-

յանա, ապա այդ բոլորի մասին պետք է հիշատակել ամուսնալուծության տոմարագրության մեջ: Իսկ յեթե այդ մասին ամուսինները համաձայնության չեն դալիս, ապա վիճելի հարցերը վորոշվում են ժողգատարանի միջոցով, յերբ կողմերից մեկը դատարան է գիմում: Ամուսիններից ամեն մեկը իրավունք ունի ամուսնալուծության տոմարագրությունից քաղվածք ստանալու:

Ահա սրանք են քաղաքացիական կացության ակտերի տոմարագրության գործում գյուղխորհուրդների վրա դրված նոր պարտականությունները:

4. Վ Ո Ր Գ Ե Գ Ր Ո Ի Մ

Վորդեգրումը ևս տոմարագրում են գյուղխորհուրդները. որենքը թույլ է տալիս վորդեգրել միայն յերեխաներին ու անչափահասներին, նկատի ունենալով բացառապես նրանց շահերը: Վորդեգրել կարող են բոլոր անձինք, վորոնք խնամակալ նշանակվելու իրավունք են վայելում:

Վորդեգրելու ժամանակ վորդեգրվողին կարելի չէ տալ վորդեգրողի ազգանունը, իսկ յեթե վորդեգրվողը համաձայն է, նրան կարելի չէ տալ նաև վորդեգրողի հայրանունը: Տասը տարեկան

դարձած յերեխաներին կարելի չե վորդեգրեը միայն այն ժամանակ, յերբ նրանք համաձայն են վորդեգրվելուն: Յեթե վորդեգրվողը ծնողներ ունի կամ գանվում ե խնամակալության տակ, ապա նրան վորդեգրելու համար պետք ե ստանալ ծնողների կամ խնամակալների ու հոգաբարձուների համաձայնությունը: Ամեն մարդ կամ ամեն մի հիմնարկություն կարող ե դատարանի (ժողգատարան) միջոցով վերացնել վորդեգրումը, յեթե յերեխայի շահերը այդ են պահանջում:

Դատարանը վորդեգրումը բեկանելու դեպքում վորոշում ե կայացնում յերեխային վորդեգրողից վերցնելու և խնամակալության ու հոգաբարձության մարմիններին հանձնելու մասին. միաժամանակ դատարանը կարող ե վորդեգրողին պարտավորեցնել հոգալու յերեխայի ապրուստը:

Որենքը կարուկ կերպով վորոշում ե, վոր վորդեգրողն ու նրա սերունդը վորդեգրողի հետ և վորդեգրողը վորդեգրվողի ու նրա սերնդի հետ գույքային և անձնական հարցերում նույն հարբերության մեջ են գանվում, ինչպես միևնույն ծագում ունեցող ազգականները. որինակ՝ վորդեգրվողն իրավունք ունի վորդեգրողի մահվանից հետո ժառանգելու նրա անձնական կամ

հայրական գույքը. միաժամանակ վորդեգրվողը չափահաս և աշխատունակ դառնալուց հետո պարտավոր ե հոգալու իրեն վորդեգրողի կամ նրա ծնողների ապրուստը, յեթե նրանք ոգնության կարիք ունեն և անաշխատունակ են կամ յեթե վորդեգրողն ունի ուրիշ գավակներ, ապա վերջինները իրավունք ունեն վորդեգրվածից, վորպես իրենց յեղբորից՝ ապրուստի միջոց պահանջելու, յեթե իրենց հայրը միջոցներից գուրկ ե ճանաչված կամ մեռել ե, իսկ իրենք անչափահաս են և ոգնության կարոտ:

Վորդեգրումը մեծ նշանակություն ունի, վորովհետև այդ ձևով կարելի չե մասամբ թեթևացնել անապաստան վորբերի վիճակը: Անհրաժեշտ ե միայն, վորպեսզի գյուղխորհուրդները մեծ ուշադրությամբ վերաբերվեն վորդեգրման գործերին և թույլ չտան, վորպեսզի յերեխաներին վորդեգրեն անվաստանի մարդիկ, վորոնք կարող են նրանց շահագործել իրենց անձնական շահերի համար. որինակ՝ կարող են լինել այնպիսի դեպքեր, յերբ այս կամ այն ունևորը մի վորդի վորդեգրի և հետո նրան անխնա կերպով աշխատեցնի իր այգում կամ արտում, կամ իր վոչխարները հանձնի նրան աքածացնելու և այդպիսով վոչ թե վորբի վիճաչը թեթևացնի, այլ իր անտեսական աշխա-

տանքները նրա ոգնութեամբ կատարի և նրան մշակ կամ հովիվ դարձնի: Պարզ ե, վոր գյուղխորհուրդները պետք է բոլոր միջոցներով պայքարեն այդպիսի վորդեգրողները գեմ և թույլ չտան, վոր այդ անձնավորութեանները յերեխա վորդեգրեն. իսկ յեթե վորդեգրումն արդեն տեղի յե ունեցել, ապա գյուղխորհուրդները պետք է դատարանի միջոցով վերացնել տան այդ վորդեգրումը:

5. ԽՆԱՄԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ՀՈԳՍԲԱՐՁՈՒԹՅՈՒՆ

Նոր որենքը կանոնավորում է նաև խնամակալութեան ու հոգաբարձութեան գործերը և սահմանում է մի ընդհանուր կարգ: Գյուղական վայրերում այդ գործերը վարում են գյուղխորհուրդները, իսկ քաղաքներում — քաղխորհուրդները:

Խնամակալութեան ու հոգաբարձութեանը կարգվում է այն անձանց շահերը պաշտպանելու համար, վորոնք անգործունակ են համարվում, այսինքն՝ չեն կարող ճիշտ և վորոշ կերպով իրենց կամքը, իրենց ցանկութեանը հայտնել, չեն կարող իրենց գույքը անորինել, որինակ՝ ծախել, գրավ դնել, վարձով տալ և այլն: այդ անձինք նախ անչափահասներն են, վորոնք

դեռ 18 տարեկան չեն դարձել, ապա ֆիզիքական վորևե արատ ունեն (հոգեպես հիվանդ են, տկարամիտ են) և այդ պատճառով չեն կարող խելացի և գիտակցական կերպով իրենց գործերն ու անտեսութեանը կառավարել:

Խնամակալութեանը նշանակվում է նաև գույքը պահպանելու համար այն դեպքերում, վորոնք ցույց են տրվում որենքով, այդ դեպքերի մասին կը խոսենք ցածում:

Որենքի համաձայն խնամակալութեանը կարգվում է մինչև 14 տարեկան անչափահասների վրա կամ այն անձանց վրա, վորոնք իշխանութեան համապատասխան մարմինների կողմից համարվում են տկարամիտ կամ հոգեկան հիվանդ կամ շոայլոգ, փշացնող:

Շոայլոգ անձանց վրա խնամակալութեանը կարգվում է նրա համար, վոպեսցի նրանք իրենց գույքը չվատեն, չփշացնեն, վորովհետև իրենց ունեցած չունեցածը վատնելուց, շոայլելուց հետո նրանք և նրանց ընտանիքը կնկնեն նյութական ծանր դրութեան մեջ, և կը տուժեն նրա զավակներն ու կինը: Ահա յերեխաների և կնոջ շահերը պաշտպանելու համար ել որենքը այդպիսի անձանց վրա խնամակալութեան է կարգում:

Բացի դրանից խնամակալութեան է կարգ-

վում նաև այն անձանց վրա, վորոնք ժողգա-
տարանի կողմից համարված են անհայտ բացա-
կայող կամ մեռած: Այս դեպքերում խնամակա-
լությունը նշանակվում է նրա համար, վորպես-
զի անհայտ բացակայողի գույքը չհափշտակեն:
Անհայտ բացակայող կամ մեռած են հայտարար-
վում հետևյալ դեպքերում. յեթե քաղաքացիներ-
բից վորևե մեկը անհայտ բացակա յե, և հիմք
կա յենթադրելու, վոր նա կամ մեռել է կամ
նրան վորևե դժբախտությունն է պատահել, ապա
նրա հարազատները կամ ազգականները և կամ
նրանք, վորոնք նրա գույքով շահագրգռված են,
կարող են դիմել ժողգատարանին վորպեսզի
այդ անձը անհայտ բացակայող ճանաչվի: Դա-
տարանը ստուգում է այդ հանգամանքը, հայ-
տարարությունն է տպել տալիս, վորով անհայ-
տության մեջ գտնվող անձին առաջարկում է
ներկայանալ իր բնակավայրը և յեթե հայտա-
բարությունը լույս տեսնելուց հետո մի ամսվա
ընթացքում ճիշտ տեղեկություն չստացվի այն
մասին, վոր հիշյալ անձը այսինչ տեղումն է
գտնվում, կամ մեռած է, ապա ժողգատարանը
դատահուն նիստ է նշանակում, հրավիրում է դի-
մում ավողին ու վկաններին և վորոշում է կա-
յացնում այդ անձին անհայտ բացակայող ճա-
նաչելու մասին: Իր վորոշման մասին ժողգա-

տարանն անմիջապես հայտնում է համապա-
տասխան գյուղխորհրդին կամ քաղխորհրդին,
այս մասին մատյանին մեջ գրելու համար:
Գյուղխորհուրդներն ել իրենց հերթին (նաև
քաղխորհուրդները) միջոցներ են ձեռք առնում
անհայտ բացակա ճանաչված անձի գույքը
պաշտպանելու համար և խնամակալություն են
նշանակում նրա ունեցածի վրա:

Անհայտ բացակայող անձը կարող է դատա-
բանի կողմից համարվել մեռած, յեթե նրան
անհայտ ճանաչելու որից 5 տարի յե անցել-
այդպիսի անձին մեռած համարելու և քաղաքա-
ցիական կացության ակտերի մատյանում տո-
մարագրելու համար գյուղխորհուրդը պետք է
անպայման ձեռքի տակ ունենա ժողգատարա-
նի այդ մասին կայացրած վորոշման պատճենը:
Այս դեպքում մեռած ճանաչվածի գույքի վրա
խնամակալությունն է նշանակվում:

Գյուղխորհուրդը խնամակալ է նշանակում
այնպիսի անձանց, վորոնք ընդունակ են այդ
պարտականությունը կատարելու. խնամակալ-
ները գործում են այն անձի անունից և նրա
շահերի համաձայն, վորի գույքի վրա խնամա-
կալ են նշանակված. կատարում են նրանց պար-
տականությունները և պաշտպանում նրանց ի-
րավունքները: Յեթե խնամակալները, ինչպես

հարկն ե, չեն կատարում իրենց պարտականու-
թյունները, ապա գյուղխորհուրդները կարող են
նրանց հեռացնել: Փավառակային գործկոմները
չեն խառնվում գյուղխորհուրդների գործերին
խնամակալ նշանակելու կամ արձակելու դեպ-
քերում. նրանք միայն ընդհանուր հսկողություն
ունեն և հետևում են, վորպեսզի գյուղխորհուրդ-
ները խնամակալության գործերը ճիշտ և որեն-
քի համաձայն կատարեն: Խնամակալության
գործերում գյուղխորհուրդների անելիքն այն ե,
վոր նրանք անհրաժեշտության դեպքերում թույլ
են տալիս խնամակալներին, նրանց խնամքին
հանձնված գույքը զբաղ ջնել, ժամանակ առ-
ժամանակ ստուգում են այդ գույքը, քննում
են խնամակալների հաշիվները և նրանց դեմ
տրվող գանգատները:

Անչափահասների վրա կարգված խնամա-
կայնեը պարտավոր են հոգ տանել, վորպեսզի
նրանց խնամքի տակ գտնվող յերեխաները դաս-
տիարակվեն, ուսում ստանան և պատրաստվեն
հասարակական ոգտակար աշխատանքների հա-
մար:

Հոգեկան հիվանդների և տկարամիտների
խնամակալները պարտավոր են բոլոր միջոցները
ձեռք առնել նրանց բժշկել տալու համար:

Խնամակալներն իրենց խնամքի տակ զբա-

նվող անձանց իրավունքներն ու շահերը պաշտ-
պանելու համար պարտավոր են նրանց կողմից
դուրս գալ դատարանում և ուրիշ հիմնարկու-
թյուններում, նաև նրանց կողմից մասնակցել
այս կամ այն պայմանագիրը կնքելիս, վորը շո-
շափում ե խնամարկյալների շահերը:

Հոգաբարձությունը նշանակվում ե 14-ից
մինչև 18 տարեկան անչափահասների, ինչպես
նաև այն չափահասների վրա, յեթե նրանք ֆի-
զիքական վորևե պակասության պատճառով
(կույր, խուլ, համր և այլն) չեն կարող ինք-
նուրույն կերպով պաշտպանել իրենց շահերն ու
իրավունքները. այդպիսի դեպքերում հոգաբար-
ձուներն ոգնում, աջակցում են նրանց իրենց
իրավունքներից ոգավելու կամ իրենց պարտա-
կանությունները կատարելու ժամանակ: Հոգա-
բարձուները պաշտպանում են վերոհիշյալ ան-
ձանց ուրիշների վրասակար արարքներից. որի-
նակ՝ խուլ ու համր անձի վրա կարգված հոգա-
բարձուն ամեն դեպքում ոգնում ե նրան, հե-
տևում ե նրա կատարած գործողություններին,
և առհասարակ հսկում ե, վորպեսզի ուրիշները
նրա խուլ ու համր լինելու հանգամանքից չոգ-
արվեն և այլն:

Գյուղխորհուրդները հոգաբարձուների վրա
ևս այնպիսի հսկողություն ունին, ինչպես խնա-

մակալների վրա. յեթե հոգաբարձուներն իրենց պարտականություններն ինչպես պետք է՝ չեն կատարում, գյուղխորհուրդները կարող են նըրանց հեռացնել և նոր անձանց նշանակել նրանց փոխարեն:

Հոգաբարձուների պարտականությունները նույն են, ինչ վոր խնամակալներինը. ուստի այդ մասին մենք յերկար չենք խոսի: Թե քաղաքացիական կացության ակտերի սուսարագրության կարգը և թե խնամակալների ու հոգաբարձուների իրավունքներն ու պարտականությունները մանրամասն բերված են «Ամուսնության, ընտանիքի և խնամակալության Որենսգրքի» մեջ, վորը հաստատված է ՀՄԽՀ Կենտգործկոմի 2-րդ նստաշրջանի կողմից 1927 թվի սեպտեմբերի 18-ին (Որ. և Կարգ. Ժող. 1927 թ. № 9):

Գ. ԳՅՈՒՂԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ՆՈՏԱՐԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Դեռ Կենտգործկոմի և Ժողկոմխորհի կողմից 1926 թ. հոկտեմբերի 13-ին հրատարակված որենքով գյուղխորհուրդների վրա մի շարք պարտականություններ են զրվում, այսպես՝ նրանք կարող են վավերացնել փոխանորդազբեր (դավերեննոսս), ստորագրություններ, փաստաթղղ-

թերի պատճեններ, ինչպես նաև քաղաքացիների ինքնուլթյունը, յերբ նրանք վորոշ գործողություններ են կատարում:

Որինակ, յերբ գյուղացին պետք է փոստից փող կամ ծանրոց (պարլիկա) ստանա, ապա նա կարող է մի ուրիշին հանձնարարել իր փոխարեն ստանալ փողը կամ ծանրոցը այդ դեպքում նա այդ անձին տալիս է իր ստորագրությամբ փոխանորդագիր, վորը հաստատում, վավերացնում է գյուղխորհուրդը:

Մի ուրիշ որինակ՝ վորևե աշխատավոր հողագործ դատարանում կամ հողային հանձնաժողովում կամ պետական մի այլ հիմնարկության մեջ գործ ունի, սակայն ինքը զբաղված է կամ վորևե պատճառով չի կարող ներկա լինել. ահա նա այս դեպքում կարող է մի ուրիշի հանձնարարել իր փոխարեն դատարան կամ հիմնարկություն ներկայանալ. այս նպատակով նա հիշյալ անձին տալիս է փոխանորդագիր, վորը զարձյալ պետք է վավերացնի գյուղխորհուրդը: Գյուղխորհրդի կողից վավերացված փոխանորդագիրը նույն ուժը ունի, ինչպես և նոտարի վավերացրածը:

Գյուղխորհուրդները վավերացնում են նաև այն փոխանորդագրերը, վոր զանազան կոոպերատիվ (արտադրական, սպառողական, վարկային

և այլն) կազմակերպութիւններ կամ փոխադարձ
ոգնութեան գյուղացիական ընկերութիւնները
տալիս են այս կամ այն անձին նրանց փոխա-
րեն զատարանում կամ այլ պետական հիմնար-
կութիւններում վորոշ գործեր վարելու համար:

Գյուղխորհուրդները վավերացնում են նաև
այն փոխանորդագրերը, վոր աշխատավոր հողագ-
տագործողները կամ նրանց միութիւնները տա-
լիս են այս կամ այն անձին՝ աշխատավորական
հիմունքներով հողեր և պետական հողային գույ-
քեր վարձով վերցնելու դեպքում նրանց փոխա-
րեն պայմանագրերը կնքելու համար կամ գյու-
ղատնտեսական մեքենաներ ու գործիքներ հա-
տով և արժեքը մաս-մաս վճարելու պայմանով
գնելու դեպքում նրանց կողմից պարտավորա-
գրեր ստորագրելու համար:

Բացի դրանից գյուղխորհուրդները վավե-
րացնում են անգրագետ գյուղացիների կողմից
կատարված ստորագրութիւններն այն դեպքե-
րում, յերբ նրանք մաս-մաս վճարելու պայմանով
գյուղատնտեսական մեքենաներ ու գործիքներ
են գնում և նրանց փոխարեն նրանց խնդիրքով
պարտավորագրի տակ ստորագրում են ուրիշ
գրագետ անձինք: Գյուղխորհուրդները վավերա-
ցնում են նաև գյուղացիների ինքնութիւնը այն
դեպքերում, յերբ նրանք փոստից վորևե բան են

ստանում, նրանց ստորագրութիւնները դիմում-
ների և զանազան այլ փաստաթղթերի վրա,
ինչպես նաև վավերացնում են ամեն տեսակ
թղթերի պատճենները: 1927 թ. հուլիսի 29-ին
որենքն ել ավելի յե ընթարձակում գյուղխոր-
հուրդների պարտականութիւնները նոտարական
գործողութիւններ կատարելու ասպարիզում.
այսպես՝ գյուղխորհուրդներն այժմ նոր որենքի
համաձայն կարող են վավերացնել առ ու ծախ-
սի, փոխանակութեան, նվիրման, գույք վարձով
տալու, գյուղատնտեսական միջերջներ մատա-
կարարելու վերաբերյալ պայմանագրեր, յեթե
այդ պայմանագրերը կնքում են առանձին քա-
ղաքացիներն իրար հետ, կամ կոպերատիվների,
հողային հասարակութիւնների, փոխադարձ ոգ-
նութեան գյուղացիական ընկերութիւնների և
պետական ձեռնարկութիւնների հետ, յեթե
այդ գործարքների գումարը, այսինքն՝ վաճառ-
վող գույքի գումարը, մատակարարվելիք միջեր-
քի արժեքը, վարձով տրվող գույքի համար ըս-
տացվելիք ամբողջ գումարը և այլն 300 ռուբ-
լուց ավելի չե, իսկ վարձակալութեան դեպքե-
րում՝ յեթե պայմանը մի տարուց ավելի ժա-
մանակով չի կնքվում: Որինակ՝ յերկու աշխա-
տավոր հողագործներ, վորոնք միջին տնտեսու-
թիւն ունեն, գյուղում գանվող սպառողական

կոոպերատիվի հետ պայմանագիր են կնքում
այն մասին, վոր պարտավորվում են 6 ամսվա
ընթացքում 300 ուրբում մթերք մատակարարել
իրենց տնտեսութունից, իսկ կոոպերատիվը իր
կողմից պարտավորվում է ամեն անգամ վորոշ
քանակությամբ մթերք ստանալիս վճարել 25 ու-
բայց վոչ ավելի քան ընդամենը 300 ուրբի:

Այդպիսի պայմանագրերը վավերացվում են
գյուղխորհուրդների կողմից և նոտարական գոր-
ծարքի ուժ ունեն:

Նույն ձևով վավերացվում է նաև փոխա-
նակության պայմանագիրը, յերբ յերկու անձ
իրենց ունեցածները փոխում են իրար հետ.
նույն կարգով վավերացվում է նաև նվիրման
պայմանագիրը, վորով մեկը իր գույքը նվիրում,
այսինքն՝ իր հոժար կամքով ձրիապես տալիս է
մի ուրիշին: Այս բոլոր դեպքերում պայմանա-
գրի մեջ հիշված գումարը պետք է 300 ուրբ-
լուց ավելի չլինի:

Մի տարուց վոչ ավելի ժամանակով վար-
ձատրության պայմանագիր կնքելու դեպքում,
այսինքն՝ յերբ մի կողմը մյուսին (վարձակա-
լին) վորոշ վարձատրությամբ գույք (ե տրամա-
դրում ժամանակավորապես ոգտվելու համար,
պայմանագրի համաձայն կատարվող վճարումնե-
րի ամբողջ գումարը 300 ուրբլուց ավելի չը
պետք է լինի:

Վորպես ընդհանուր կանոն, գյուղխորհուրդ-
ները չեն վավերացնում շենքերի վերաբերյալ
գործարքները: Որենքը թույլ է տալիս գյուղ-
խորհուրդներին վավերացնել շենքերի վերա-
բերյալ գործարքները մինչև 600 ուրբում
սահմաններում միայն այն դեպքերում, յերբ
գյուղացին տեղափոխվում է մի ուրիշ վայր և
իր ունեցած տունը վորոշ վարձատրությամբ
զիջում է այն հողագազորձողին, վորը հողմար-
միներների թույլատվությամբ տեղափոխվում է
նույն գյուղը:

Այժմ տեսնենք, թե վերոհիշյալ պայմանա-
գրերը, փոխանորդագրերը և առհասարակ այս
կամ այն փաստաթուղթը վավերացնելիս ինչով
պետք է ղեկավարվեն գյուղխորհուրդները, այ-
սինքն՝ ինչի վրա պետք է դարձնեն իրենց ու-
շադրությունը:

Պայմանագիր ու փոխանորդագրեր վավերա-
ցնելիս գյուղխորհուրդները պետք է ստուգեն
կողմերի, այն է՝ պայմանագիրը կնքող անձանց
կամ փոխանորդագիր տվողների և ստացողների
ինքնությունը, այսինքն՝ իրենք համոզվեն, վոր
իրենց ներկայացած անձինք իսկապես այն ան-
ձինք են, վորոնք հիշված են պայմանագրի կամ

փոխանորդագրի մեջ. բացի զրանից; պետք է համոզվեն, Վոր այդ անձինք ըմբռնում են իրենց կատարած գործարքի իմաստը և նշանակութունը:

Այն դեպքերում, յերբ գործարքները կընքում և փոխանորդագիրը տալիս են, այսպես կոչված, իրավական անձինք, այսինքն՝ կոոպերատիվները, փոխադարձ սզնության գյուղացիական ընկերությունները (ՓՈԳ) և այլ կազմակերպություններ, գյուղխորհուրդները պետք է պարզեն հետևյալ հանգամանքները:

1. Կոոպերատիվը, Փոխոգկոմը կամ պայմանագիր կնքող վորևե այլ կազմակերպություն արդյոք ունի սահմանված կարգով հաստատված կանոնադրություն թե վոչ:

2. Պայմանագիր կնքող կամ փոխանորդագիր տվող կազմակերպությունը իր կանոնադրության համաձայն իրավունք ունի՞ արդյոք այդ գործարքը կատարելու:

3. Այդ կազմակերպության անունից պայմանագիր կնքող կամ փոխանորդագիր տվող անձինք այդպիսի իրավունք ստացել են արդյոք կազմակերպության կամ ձեռնարկության վարչությունից, կամ կանոնադրության համաձայն այդպիսի իրավունք ունին, թե վոչ:

Ահա այս հարցերը պետք է գյուղ-

խորհուրդները նախ պարզեն, ստուգեն, հետո միայն վավերացնեն այս կամ այն գործարքը:

Յեթե պայմանագիր կնքողը անձամբ հայտնի չե գյուղխորհրդին, ապա պայմանագիրը վավերացնելիս նրա վրա կատարվող մակագրության մեջ հիշվում է, Վոր տվյալ անձը հայտնի չե գյուղխորհրդին, իսկ յեթե գործարքին մասնակցող անձինք գյուղխորհուրդներին անձամբ հայտնի, ծանոթ չեն, ապա նրանց ինքնությունը, նրանց ով լինելը պարզվում և հաստատվում է այս կամ այն փաստ սթղծի հիման վրա, որինակ՝ հաշվեգրքույկի, արձմիրության անդամառոմսի, ծննդյան արձանագրության քաղվածքի վրա և այլն:

Պայմանագրերի վավերացումը կատարվում է պայմանագրի վրա համապատասխան մակագրություն անելով, իսկ վորևե փաստաթղթի պատճենը վավերացնելիս նախ՝ գյուղխորհուրդը այդ պատճենը բառ առ բառ համեմատում է իսկականի հետ և հետո պատճենի վրա մակագրում «այս պատճենը իսկականին համեմատ է»:

Այս նոտարական գործողությունները գյուղխորհուրդները կատարում են միայն այն դեպքերում, յերբ նրանց զանված վայրում նոտարական գրասենյակներ չկան:

Թե գյուղխորհուրդներն ինչպես պետք է

վերոհիշյալ բոլոր գործարքները կատարեն, այդ մասին մանրամասն հրահանգ և ցուցմունքներ է տալիս ՀՍԽՀ Գերագույն Գատարանը:

**Գ. ԳՅՈՒՂՆՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ
ՎԱՇԽԱՌՈՒԱԿԱՆ ԳՈՐԾՅԵՐՔՆԵՐԻ ԴԵՄ ԿՈՎԵ-
ՂՈՒ ԱՍՊԱՐԻԶՈՒՄ**

Գյուղխորհուրդների կարևոր անելիքներից մեկն էլ այն է, վոր պաշտպանեն գյուղական չքավորներին կուլակների ամեն տեսակ վտարն-
ձգություններից:

Համկոմկուսի Կենտկոմի և Կենտրոնական Վերահսկիչ Հանձնաժողովի վերջին միացյալ նիստն ի միջի այլոց նաև այն ցուցմունքը տրվեց, վոր «գյուղացիության մեծամասնության անտեսական դրությունը լավանալու պատճառով աճում և նաև կուլակների թիվը, ուստի կուսակցական ու խորհրդային բոլոր մարմինները պետք է մեծ ուշադրություն դարձնեն, վորպեսզի կուսակցության ցուցմունքի համաձայն ամեն կերպ ողնեն, աջակցեն գյուղի չքավոր ու միջակ տարրերին բարձրացնելու իրենց տրնտեսությունը, և թույլ չտան, վորպեսզի ունե-
վորները շահագործեն, ճնշեն նրանց»:

Այս ցուցմունքն իրագործելու պարտակա-
նությունը մեծ չափով ընկնում է գյուղխոր-

հուրդների վրա, վորոնք պետք է բաց անեն, մերկացնեն կուլակների արարքները, յերբ նրանք զանազան ձևերով ուզում են շահագործել չքավորներին: Առաջ, յերբ գյուղխորհուրդները նըկատում եյին, վոր վորևե կուլակ այս կամ այն ձևով շահագործում է չքավորին ու բատրակին, նրանց հետ վաշխառուական պայմանագիր է կնքում և այլն, այդ մասին հայտնում եյին համապատասխան մարմինն, վորպեսզի նա անվա-
վեր համարեր, քանդեր կապած պայմանը կամ կատարած գործարքը. իսկ այժմ, նոր որենքի համաձայն, այդպիսի դեպքերում գյուղխոր-
հուրդներն իրենք անմիջապես զիմում են ժող-
դատարան՝ այդ պայմաններն ու գործարքներն անվավեր համարելու, քանդելու համար և միա-
ժամանակ հայտնում են համապատասխան մար-
միններին (գատախազ, քննիչ և այլն), վորպես-
զի վաշխառուական պայման կապող, գյուղա-
ցուն այս կամ այն գործարքի միջոցով շահա-
գործող անձանց քրեական պատասխանատու-
թյան յենթարկեն:

Այս մասին տրվող գանգատներն ու հայ-
ցերն ազատ են դատական տուրքերից:

Այսպիսով նոր որենքն իրավունք է տալիս
գյուղխորհուրդներին ինքնուրույն կերպով հրա-
պարակ գալ և դատարանի միջոցով քանդել

վաշխառուական սլայմանագրերը, գործարքները-
Այդ անելով՝ գյուղխորհուրդներն իսկապես
պաշտպանած կլինեն գյուղի շքավորների, բա-
րակների շահերը:

Այս որենքը կարևոր է նաև այն տեսակե-
տից, վոր հեղափոխական որինականությունը
տեղերում ամրացնելու գործում գյուղխորհուրդ-
ներին նոր իրավունքներ են տրվում:

II. ԳՅՈՒՂՆՈՐՀՈՐԴՆԵՐԻ ԲՅՈՒՋԵԻ ԻՐԱ- ՎՈՒՆԲԸ

Գյուղխորհուրդների բյուջեյի հարցը կապ-
ված է նրանց ֆինանսական-տնտեսական գոր-
ծունեության հետ. իսկ այդ գործունեության
ծավալումն իր հերթին կախված է յերկրի ար-
տադրողական ուժերի զարգացումից (գյուղա-
տնտեսություն, արդյունաբերություն և այլն)
և Խորհրդային իշխանության բոլոր ձեռնարկած
միջոցների նպատակն է բարձրացնել գյուղի
տնտեսական բարեկեցությունը:

Գյուղխորհուրդների 1925 թ. կանոնադրու-
թյան համաձայն, նրանց տնտեսական գործու-
նեության հիմնական ճյուղը՝ արհեստանոցներ,
գինգեր, դարբնոցներ, գուգավորման կայաններ,
վարձակայաններ և այլ ձեռնարկություններ
կազմակերպելն է (հոգ. 8 «դ» և «լ» կետեր):

Սրա հետ միաժամանակ կարևոր նշանա-
կություն ունի նաև գյուղխորհուրդների գոր-
ծունեության ֆինանսական կողմը:

Գյուղխորհուրդները, վորպես ընդհանուր
կանոն, չունեն իրենց բյուջեն. նրանք ունեն
միայն յեղբի ու յուրքի նախահաշիվ, վորը
մտնում է գավառակային գործկոմի բյուջեյի մեջ:

Սակայն գավառային գործկոմիների առա-
ջարկությամբ կենտգործկոմը կարող է խոշոր
գյուղերի գյուղխորհուրդներին բյուջեյի իրա-
վունք տալ (հոգ. 9 «լ» կետի ծանոթություն):

Գյուղխորհուրդները կատարում են մի
շարք հասարակական ծախսեր, ինչպես՝ գիշերա-
պահների, գյուղական հովիվների, խրճիթ-ըն-
թերցարանների պահպանություն և այլն. այս և
նման ծախսերի համար անհրաժեշտ գումարնե-
րը գյուղխորհուրդներն ընդհանրապես վերցնում
են քաղաքացիներից ինքնահարկման կարգով.
այդ ինքնահարկումը կատարվում է որենքով
սահմանված կարգով, գյուղի քաղաքացիների
ընդհանուր ժողովի վորոշումներով, վորոնք հաս-
տատվում են գավառակային գործկոմի կողմից:

Սրանով ընդհանուր առմամբ սպասվում է
գյուղխորհուրդների ֆինանսա տնտեսական ամ-
բողջ գործունեությունը:

Սակայն այդ գործունեությունը ծավալելու,

ինչպես նաև գյուղխորհուրդների աշխատանքն ամբարցնելու և աշխուժացնելու համար անհրաժեշտ է նյութական աղբյուրներ ստեղծել: Յե՛վ իրոք, այն խնդիրները և իրավունքները, վորոնք այժմ նոր օրենքի համաձայն օրվում են գյուղխորհուրդների վարչական, տնտեսական, կուլտուրական և բժշկական ասպարեզներում, կարող են իրագործվել միայն կայուն բյուջե ունենալու դեպքում:

Գյուղխորհուրդները չեն կարող լայն կերպով ծավալել իրենց գործունեությունը և կիրառել այս կամ այն ձեռնարկումը, յեթե նրանք իրենց անհրաժեշտ միջոցներն ստանում են գավառակային գործկոմիտեից կամ գանձում են գյուղի քաղաքացիներից ինքնահարկման կարգով:

Յե՛վ անա նոր օրենքը գյուղխորհուրդների իրավունքները ընդարձակելու նպատակով գավառակային կենտրոնների, ինչպես նաև խոշոր գյուղերի գյուղխորհուրդներին, վորոնք ունեն յեկամտի աղբյուրներ (այգիներ, սպանդանոցներ, բաղաբներ և այլն), իրավունք և ապրիս ունենալու իրենց բյուջեն: Այգ աղբյուրները հնարավորություն կտան գյուղխորհուրդներին ծածկելու իրենց ծախսերի մի գգալի մասը:

Այս նոր օրենքի կիրառմամբ գյուղխոր-

հուրդները կը կարողանան ել ավելի ակտիվությու՛ն ու ինքնուրույնություն հանդես բերել իրենց անտեսական ու կուլտուր-կրթական գործունեություն վերաբերյալ զանազան հարցերը լուծելու ասպարիզում:

Այս օրենքը ել ավելի մեծ նշանակություն ունի նրանով, վոր առաջին անգամ ստորին խորհրդային ասպարատի համար նյութական հիմք է ստեղծում:

III. ԳՅՈՒՂԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ԴԱՏԱՎԱՆ ՍԵՎՑԻԱՆԵՐԸ

Գյուղխորհուրդների իրավունքների ընդլայնման մասին խոսելիս անհրաժեշտ է նաև հիշատակել, վոր ՀՍՖՂ կենտգործկոմի 2-րդ նստաշրջանի 1927 թ. սեպտեմբերի 18-ի վորոշման համաձայն գյուղխորհուրդներին կից հիմնվում են դատական սեկցիաներ: Այս սեկցիաներն սուսջին անգամ են հիմնվում և քննելու յեն այն քաղաքացիական գործերը, վորոնց պտնանջի գլինը 15 սուբյուց ավելի չե և այն քրեական գործերը, վորոնք վերաբերում են ծեծիւն (Քր. Որ. 172 հոգ. 1 մաս) և խոսքով, գրավոր կամ գործողությամբ վիրավորանք հասցնելուն (Քր. Որ. 185 հոգ.):

Այս օրենքը նպատակ ունի արագացնելու գյուղական վայրերում ծագող քաղաքացիական և քրեական գործերը և դրանով վորոշ չափով թեթևացնել ժողովրդական դատարանները մանր, վոշ այնքան կարե-

վոր գործերից: Պետք է ասել, վոր գյուղխորհուրդները
գառազական սեկցիաները չեն քննում այն քաղաքացի-
ական գործերը, վորոնք ծագում են բարոյակնիքի և
նրանց վարձող գյուղացիների միջև այն դեպքերում,
յերբ բարակը գյուղացու անասնաբուծական մեջ աշխա-
տել է և վեճը առաջ է յեկել նրան հասանելիք վարձի
շուրջը, այդ գործերը քննում են գյուղխորհուրդներին
կից հաշտարար հանձնաժողովները կամ ժողովրդական
դատանները: Բացի դրանից գառազական սեկցիաները
չեն քննում նաև աշխատավարձի, ամուսնուն ու գա-
վախներին ապրուստի միջոցներ (ալիմենտ) տալու վե-
րաբերյալ գործերը, ինչպես նաև այն գործերը, վո-
րոնք հարուցվում են պետական հիմնարկությունների
կամ ձեռնարկությունների կողմից կամ նրանց դեմ:

Դատական սեկցիաների գլխավոր նշանակությունն
այն է, վոր նրանք, վորպես գյուղացիության լայն
մասսաների մեջ գործող և նրանց հետ անմիջապես
շփվող մարմիններ, կկարողանան դատական ուղղիչ
միջոցներով ազդել այդ մասսաների վրա, նվազեցնել
գյուղում տեղի ունեցող բացասական յերևույթները:

Դատական սեկցիաները, խոսքով, գրավոր (նա-
մակով) կամ գործողություններով վերադրանք հասցնելու
դեպքում հանցավորներին դատապարտում են հարկա-
դիր աշխատանքների մինչև մի շաբաթ ժամանակով
կամ՝ տուգանքի մինչև 5 ուրլի, իսկ ծեծելու դեպ-
քում՝ հարկադիր աշխատանքների մինչև յերկու շա-
բաթ ժամանակով կամ՝ տուգանքի մինչև 25 ուրլի:

Դատական սեկցիաների գործունեությունը կար-
գաժարվում է ՀՍԽՀ Արդժողկոմատի կողմից հրատա-
րակված առանձին հրահանգով. բացի դրանից հրատա-

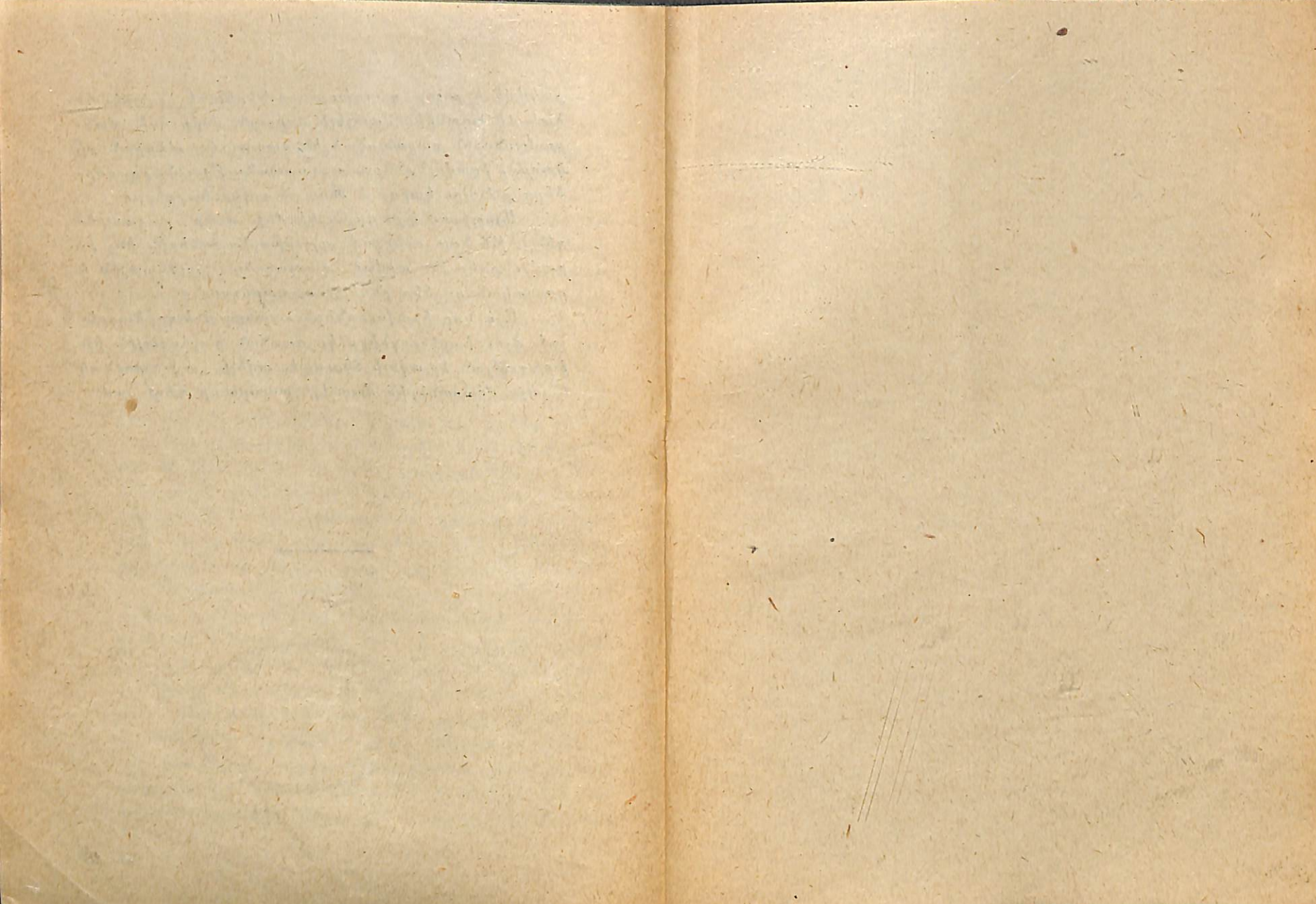
րակված և բոլոր գյուղխորհուրդներին և ուղարկված
նաև մի առանձին մատչելի գրքույկ, վորի մեջ մաս-
նամասնորեն բացատրված են գառազական սեկցիաների
կազմը, իրավունքները, պարտականությունները, գոր-
ծերը քննելու կարգը և ֆնացած բոլոր հարցերը:

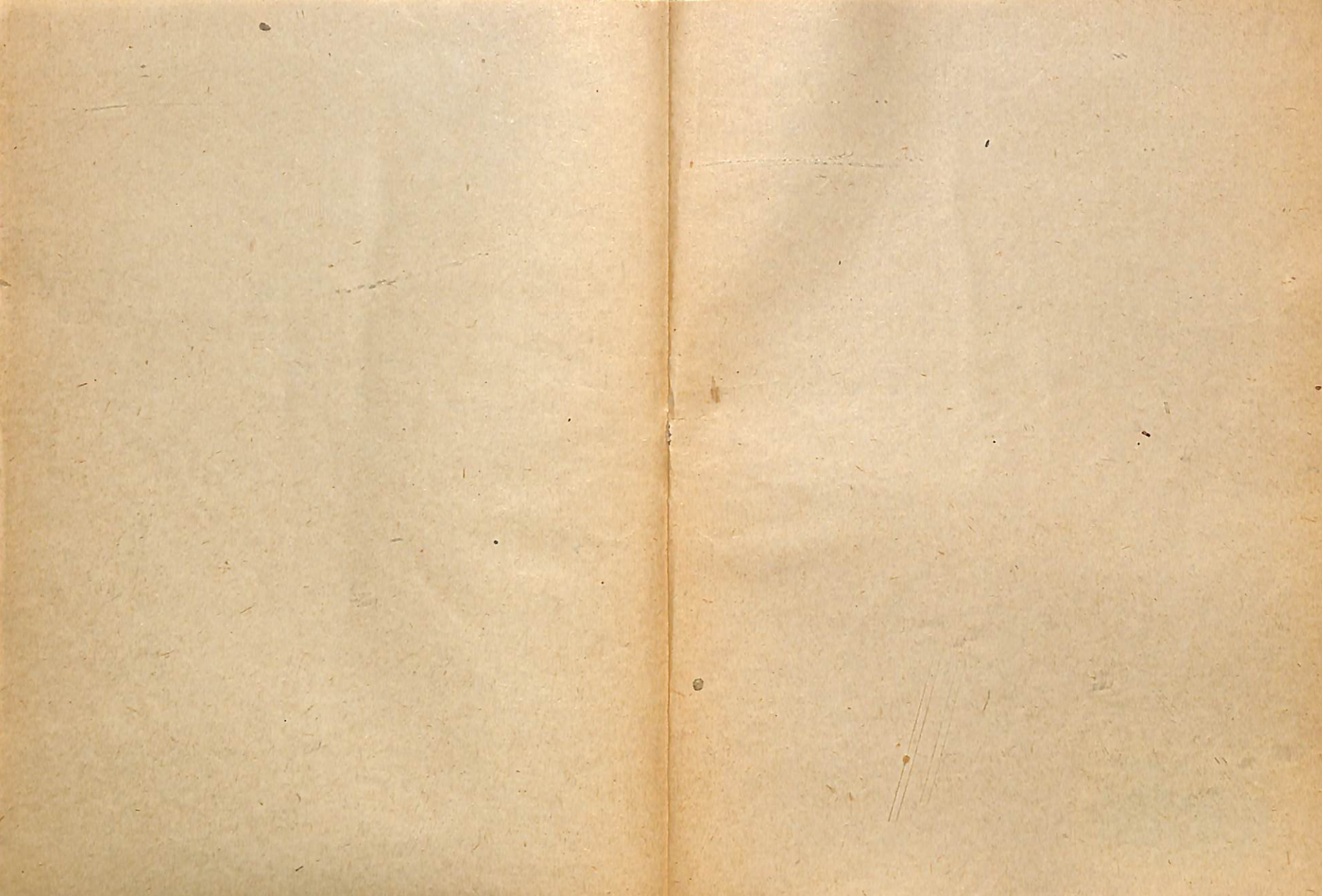
Այսպիսով այս գրքույկի մեջ մենք բացատրե-
ցինք, թե նոր որևէքով գյուղխորհուրդներին ինչ ի-
րավունքներ են տրված վարչական, բյուջետային և
դատական գործեր քննելու ասպարիզում:

Մյուս նոր իրավունքներն ստանալով և գործադրե-
լով, գյուղխորհուրդները կը դառնան խորհրդային իշ-
խանություններ ևլ ավելի ճկուն, ևլ ավելի աշխատունակ
և լայն մասսաներին մատչելի ասպարառ տեղերում:

+
words
վոր

«Ազգային գրադարան»

NL0213448

39 788